

HØST 2019

FAGTREFF & SEMINARER

De viktige kantsonene langs vassdrag

Tid: 23. september kl. 12:00-16:00

Sted: Vitenparken Campus Ås, Fredrik A. Dahls vei 8, Ås

Kantsoner er et svært dagsaktuelt tema, og fagtreffet vil belyse lover og regelverk-, planlegging og skjøtsel, samt forskningsresultater og erfaringer fra ulike typer vegetasjon i kantsoner.

Vannressurslovens § 11 setter krav om at det opprettholdes et begrenset areal med naturlig vegetasjon langs alle vassdrag med årssikker vannføring. Kantsoner har mange viktige funksjoner. Naturlig vegetasjon langs vassdrag har svært høy artsdiversitet og er viktig for overlevelse av flere rødlistearter, samt for en rekke viktige insekter. For fisk i vassdraget er gir trær og busker grunnlag for mattilgang, skjul mot fiender, beskyttelse mot sollys og holder temperaturen i vannet mer stabil gjennom døgnnet.

Klimaendringer med økt nedbør og mer intense nedbørepisoder øker faren for overflateavrenning fra omkringliggende arealer, og vegetasjon langs vassdrag fungerer som effektive rensfilter. Klimaendringene fører også til mer variert vannføring i vassdraget, noe som gjør kantene mer erosjonsutsatt. Røtter fra trær og busker i kantsonene kan være med å redusere hastigheten av flomvannet, fungere som armering av kantene og derved redusere kanterose.

Oppfølging av vannforskriften – har vi glemt bakteriene?

Tid: 14. oktober kl. 12:00-16:00

Sted: Miljødirektoratet, Grensesvingen 7, Oslo

Vannforskriften og dagens forvaltningsplaner fokuserer mye på økologi. Det er flere viktige forvaltningsmessige vannkvalitetsparametere som ikke anvendes blant de fysiske/kjemiske støtteparametere til de biologiske kvalitetselementene. Koliforme bakterier er et slikt eksempel. Mange mener at vannforvaltningsplanene bør bidra bedre til å ivareta viktige brukerinteresser da formålet med vannforskriften er å sikre mest mulig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene, § 1.

Forurenset drikkevann i Askøy kommune der mange innbyggere ble syke sommeren 2019, var en alvorlig vekker.

I mange EU-landene – og spesielt i byene – er ofte tiltaksarbeidet styrende etter EUs badevanns direktiv. Dette direktivet er ikke innført i Norge. For å få gehør for store miljøinvesteringer i kommunene blir det viktig med politisk engasjement og medvirkning fra brukerne av vannforekomstene.

Trenger man et tredelt klassifiseringssystem for å dekke behovet til norsk helhetlig vannforvaltning? Dvs at i tillegg til dagens kjemiske- og økologisk klassifiseringer også innfører egnethetsklassifisering for bruk for å oppnå bedre beskyttelse og bærekraftig

Fagtreffet vil fokusere på hvorfor bakterier bør styrkes i de kommende tiltak- og vannforvaltningsplanene.

PROGRAM

1. Tilbakeblikk på vannforvaltningsarbeidet før og etter vannforskriften – og hvor går veien videre?
v/ Jon Lasse Bratli (Miljødirektoratet)

2. Tiltaksarbeidet i vannområdet Øyeren- økt fokus på bakterier viktig for tiltaksgjennomføringen. Eksempler
v/ Kristian Moseby (Vannområde Øyeren)

3. Helsemessige konsekvenser av kloakkinnslag i rør og utette høydebasseng og risikoreduserende tiltak.
v/ NN (Folkehelseinstituttet)

4. Bading i fjorden er mer styrende enn forurensningsforskriftens krav.
v/ Frode Hult (Oslo kommune VAV)

5. Utslipp til små og sårbare resipienter- ekstra rensiltak nødvendig.
v/ Knut Robertsen (Asplan Viak)

6. Brukerinteressene har hovedfokus i vårt tiltaksarbeid.
v/ Nina Alstad Rukke (Lier kommune)

7. Avløp bør drives av større enheter.
Økonomisk grenseverdi mellom tilknytning kommunalt nett og private renseløsninger.
v/ Simon Haraldsen (Fylkesmannen i Oslo og Viken)

Er vannverkene forberedt på kommende klimaendringer?

Tid: 4. november kl. 12:00-15:45

Sted: Ingeniørenes Hus, Kronprinsensgate 17, Oslo

I hvilken grad er vannverkene forberedt på å takle klimaendringene? Klimaendringer vil føre til flere ekstreme værhendelser i de kommende år. I Norge vil klimaendringene gi kraftigere og hyppigere nedbørsepisoder, lengre tørkeperioder spesielt om sommeren, samt en generell temperaturøkning. Temperaturøkningen vil føre til større fordamping fra råvannskildene våre, og vannkvaliteten inn til vannverkene vil endre seg.

Til sammen gir dette helt nye utfordringer til vannverkene, og i dette fagtreffet ønsker vi derfor å fokusere på i hvilken grad vannverkene er forberedt på å takle disse klimaendringene. Livsmedelsverket i Sverige har utgitt en håndbok for klimatilpasset drikkevannsforsyning, er det også nødvendig med noe tilsvarende i Norge?

PROGRAM

1. Klimaforskprosjektet - hvordan påvirker ekstreme værhendelser vannkvaliteten?
v/ Karin Nygård (Folkehelseinstituttet)
2. QMRA modellering av framtidige effekter av klimaendringer på vannforsyningen til et utvalg norske vannverk
v/ Hadi Muhammed (NTNU Ålesund)
3. Hvordan tilpasser vannverkene seg de nye klimautfordringene?
a. v/Lars Hem (Oslo Vann- og avløpsetat)
b. v/Olav Vatn (Mattilsynet Region Øst, avd. Gudbrandsdalen)
4. Handbok för klimatilpassad försörjning av dricksvatten
v/ Pär Ahlejung (SLV, Sverige)
5. Hvordan bør vannverkene tilpasse seg de kommende klimaendringene? En presentasjon av prosjektet Klimasikkert drikkevann
v/ Bjørnar Eikebrokk (SINTEF)

Store samferdselsprosjekter i regionen gir betydelige miljøutfordringer

Tid: 25. november 12:00-16:00

Sted: Ingeniørenes Hus, Kronprinsensgate 17, Oslo

Fagtreffet har som formål å belyse miljøutfordringene mot vassdrag og sjø og hvordan disse følges opp.

Flere vannforekomster er under sterkt press. Miljøhensynet står sentralt i utbygging av veier, jernbane og så videre. Utbyggingsprosjektene vil i større eller mindre grad påvirke vannforekomstene. Avrenningen av vann fra tunellmasser til sårbare vannforekomster kan føre til tap av vannlevende organismer hvis ikke tilstrekkelig med avbøtende tiltak settes inn.

I de kommende årene genereres et betydelig masseoverskudd fra flere av de store samferdselsprosjektene som skal håndteres ressurs- og miljøfaglig forsvarlig. Dette synes ikke i tilstrekkelig grad å være koordinert mellom utbyggere, kommunen og nasjonale myndigheter og kan utgjøre en risiko for vannmiljøet.

Eksempler på store infrastrukturprosjekter blir presentert med hovedvekt på utfordringer og tiltak for å beskytte vassdrag og sjø i anleggsfasen. Viktig er også hvordan tiltaksarbeidet på miljøsidene koordineres og samhandles mellom utbygger og entreprenør for å sikre at prosjektet blir gjennomført etter plan.

PROGRAM

1. Miljømessige konsekvenser av anleggsvann
v/ Petter Torgersen (COWI)
2. Forurensningsmyndighetens oppfølging av samferdselsprosjekter
v/ Sundt Skålevåg (Fylkesmannen i Oslo og Viken)
3. Utfordringer og mulige løsninger knyttet til masseoverskudd fra utbyggingsprosjektene sett fra kommunens ståsted.
v/ Tore Gulli (Bærum kommune)
4. Eksempler på hvordan en sikrer at hensynet til vann og forurensninger følges opp i prosjektet
 - E 18 Vestkorridoren
v/ Nina Marie Jørgensen (Statens Vegvesen)
 - Follobanen- erfaringer fra en lang anleggsperiode
v/ Sigrun Tytlandsvik (Bane Nor)
 - Jernbaneutbygging i Mosseområdet
v/ Ingunn Helen Bjørnstad (Bane Nor)
5. Er kommunikasjonen og kravspesifikasjonene fra utbyggerne gode nok?
v/ Tone- Lise Rustøen (Veidekke)

Har vannverkene god nok sikkerhet og beredskap?

Fagtreff med Norsk Vannforening Midt

Tid: 28. november 10:00-16:00

Sted: Statens Hus, Prinsens gate 1A, Trondheim

Hvordan jobber midtnorske vannverk for å ivareta sikker og trygg vannforsyning? Hvordan håndterer man en krisesituasjon best mulig, dersom uhellet er ute?

Vannbransjen står ovenfor nye og økte trusler både som følge av klimaendringer og endringer i samfunnet. Klimaendringene kan gi dårligere og mer varierende kvalitet på råvannskildene, og dermed økt behov for å oppgradere vannbehandlingen. I tillegg kan et aldrende distribusjonssystem øke risikoen for forurensning til ledningsnett og høydebasseng, slik vi har sett eksempler på i løpet av sommeren 2019. Endret trusselnivå i samfunnet utgjør også en økende risiko for vannforsyningen, der IT-sikkerhet og god kontroll over vannverkets eget driftssystem blir stadig viktigere.

Mattilsynet gjennomførte for et par år siden tilsyn med beredskapen ved norske vannverk. Tilsynet avdekket at over halvparten av de undersøkte vannverkene manglet oppdaterte risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) og beredskapsplaner, og at over halvparten ikke øvde på beredskapen. Årets tilsynsrunde omhandler prøvetakingsplaner, der farekartlegging har fått en viktig rolle. I dette fagtreffet ønsker vi å belyse hva som skal til for å bedre sikkerheten i vannforsyningen. Hvordan håndterer midtnorske vannverk ROS- og beredskapsarbeidet, og hva kan vi bli bedre på? Aktuelle tema er farekartlegging, risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS), operativ beredskap og krisekommunikasjon.

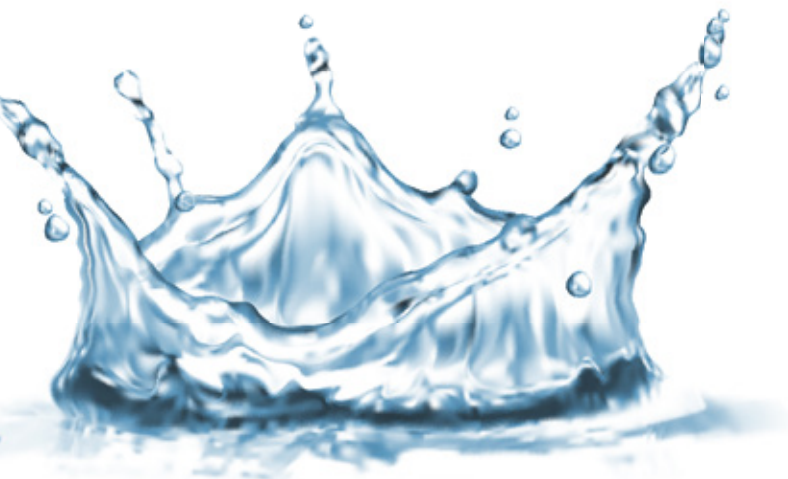
PROGRAM

1. Har vi godt og trygt drikkevann i Midt-Norge? Status etter tilsyn i Midt-Norge
v/ Erik Wahl (Mattilsynet)
2. Hvilke krav stiller drikkevannsforskriften til vannverkseierne?
v/ Tore Forseth (Mattilsynet)
3. Hvordan sikre oss mot "usynlige" inntrengere? IKT-sikkerhet
v/ Jon Røstum (Powel Environment)
4. Metoder for kvantitativ risikoanalyse i vannforsyningen
v/ Hanne Kvitsand (SINTEF Community)
5. Hvordan utføres arbeidet i praksis?
 - Utfordringer og suksessfaktorer for arbeidet med eksempler fra to – tre kommuner i Midt-Norge: farekartlegging, ROS og beredskap
6. Hva når uhellet er ute? Kommunikasjon ved krisehåndtering:
 - Kokevarsel – når og hvordan? v/ Tore Forseth (Mattilsynet)
 - CIM og beredskapskommunikasjon. v/ Per Øfsti (Stjørdal kommune)
 - Hvordan kommunisere med media? v/ Lene Veraas (Drammen kommune)

Energinytrale renseanlegg - det grå gullet

Tid: 20. januar 12:00-16:00

Sted: Ingeniørenes Hus, Kronprinsensgate 17, Oslo

Det 10. nasjonale seminaret om restaurering av vassdrag og våtmarker

Dato: 16.-17. september kl. 09:00-16:00

Sted: Radisson Blu Royal Garden, Kjøpmannsgata 73, Trondheim

Det årlige seminaret er forumet for faglig oppdatering, og møteplassen for nettverksbygging innen restaurering av vassdrag og våtmarker.

Eksempler fra internasjonale og nasjonale prosjekter presenteres, og erfaringer utveksles. Det årlige seminaret er arrangert av restaureringsprosjektet under direktoratsgruppen for vannforskningen, i samarbeid med Norsk vannforening. Vi feirer at dette er det 10. seminaret med en full seminardag den 16. september, etterfulgt av en dag med befaringer den 17. september. Begge dager blir i Trondheimsområdet, der det hele startet i 2010.

Forbedring av miljøet i og rundt vassdragene får økt oppmerksomhet i mange land. Oppretting av "gamle synder" i elver og våtmarker gir mange positive effekter: forbedringer for biologisk mangfold, rekreasjon og landskap, flomdemping og klimatilpassning, redusert forurensing, styrket overvannshåndtering og mer attraktive tettsteder. Vanddirektivets mål om å beskytte, forbedre og gjenopprette vannmiljøet har gitt vassdragsrestaurering et løft i hele Europa. FNs bærekraftsmål (SDG) nr. 6 om bærekraftig vannforvaltning har som delmål å beskytte og restaurere vannrelaterte økosystemer. Aichi-målene under konvensjonen om biologisk mangfold sier at minst 15 % av forringede økosystemer skal restaureres.

PROGRAM

Dag 1: Seminar - 16.09.19

Tema: Restaurering i Europa

1. Transboundary River Restoration: Experiences from the River Rhine Basin
v/ Dr. Laura Poinot (secretariat of the International Commission for the Protection of the Rhine)
2. Restoration in Spain and Portugal
v/ Carles Ferrer Boix (Centro Iberico de Restauración Fluvial)
3. Reiseberetning fra årets River Restoration Conference i UK
v/ Pernille Eriksdatter Giske (FK Møre og Romsdal) og Bjørn Borge Skei (Vannområdekoordinator Stjørdalsvassdraget)

Tema: Gjennomførte og pågående restaureringstiltak

4. Akerselvas forringelse og restaurering
v/ Sindre Langaas (NIVA)
5. Restaurering i Bognelva, Alta: tiltak og virkninger
v/ Tommy Granheim (NVE nord) og Jonathan Coleman (NMBU)
6. Habitatforbedrede tiltak i anadrome bekker
v/ Råmund Steinsvåg (Mandal sjørretklubb)
7. Sjøra (befaringsmål 17. sept)
v/ Vegard Thorvaldsen og Karl Gunnar Sødal (Statens vegvesen)

Tema: Nytt fra forskningen

8. Restaurering av meander, kroksjøer og evjer – hvorfor må vi se etter hydrologien?
v/ Peggy Zinke (NTNU)

9. Nytt om NIVA og NINAs arbeid med restaurering
v/ NIVA og NINA

Tema: Kantvegetasjon

10. Kantvegetasjon langs vassdrag – hva sier loven
v/ Bente Ågren Høegh (NVE)
11. Kantsonene langs jordbruksvassdrag – hvorfor er de viktige?
v/ Anne-Grete Buseth Blankenberg (NIBIO)
12. Ekspedisjon elvekant
v/ Åsa Renman (SRN, Norsk Friluftsliv og Sabima)

Dag 2: Befaring av restaureringsprosjektet Sjøra - 17.09.19

Omvisning ledet av Statens vegvesen v/Vegard Thorvaldsen og Karl Gunnar Sødal. Det er totalt sett ca 5,5 km gange under befaringen. NB husk skotøy for felt (jord/grus) og klær for vær (nedbør/temperatur). Matpakke og drikke blir delt ut i bussen.

Vassdrag versus overvann

- ulike perspektiver fra Hydrologen og VA-ingeniøren

Dato: 15. oktober kl. 09:00-16:00

Sted: NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat, Middelthuns gate 29, Oslo

Når overvann blir vassdrag – er det god nok og overlappende kunnskap? Er det behov for retningslinjer for overvann som tilføres byvassdrag? Hvordan bestemme riktig utløpsmengde og fordrøyning? Når må vassdragene utvides? Når og hvor må renseprosesser iverksettes? Er forvaltning av byvassdrag ivare tatt i tre-trinnsstrategien for overvann?

Vannkvalitet og ikke bare vannkvalitet må inn i dette temaet, dimensjoneringskriterier, klimafaktorer, regnvarigheter, design-beregninger, synliggjøre kritiske punkter i vassdrag, økosystemtjenester.

Temamøte: Miljøringen og Vannforeningen

Dato: 28.-29. oktober kl. 09:00-16:00

Sted: Scandic Nidelven, Havnegata 1-3, Trondheim

Miljøringen og Vannforeningen vil samarbeide om temamøtet med følgende hovedtemaer:

- Miljøutfordringer i infrastrukturprosjekter
- Vanddirektivet og bruk av veiledere
- Gruveavfall og andre industrietterlatenskaper

Status for sirkulær økonomi i avløpsbransjen

Dato: 13. november kl. 09:00-15:30

Sted: Ingeniørenes Hus, Kronprinsensgate 17, Oslo

Råstoffkildene for produksjon av plantegjødsel er begrenset og prisene øker. For å kunne både redusere vannforurensning og produsere tilstrekkelig gjødsel til å kunne opprettholde og øke fremtidig landbruksproduksjon er resirkulering fra organiske kilder helt nødvendig. Avløpsvann fra husholdninger inneholder store mengder fosfor (P), men også de andre makronæringsstoffene; nitrogen (N) og kalium (K). Til dags dato blir bare små mengder P fra avløpsvann resirkulert og P utfelt med jern- eller aluminiumbaserte koagulanter har en begrenset gjødselverdi. Nye prosesser er under utvikling der P, men også N og K, samt mikronæringsstoffer kan resirkuleres i en mer plantetilgjengelig form. Organisk materiale kan omdannes til bioenergi og jordforbedringsmiddel.

I dag er det mange avløpselskaper som utvikler eller ønsker å ta i bruk ny teknologi for å gjenvinne og gjenbruke disse ressursene på en trygg måte. Universitetet for miljø og biovitenskap (NMBU) har, sammen med Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), fått midler av Norges forskningsråd til å etablere "Forum for sirkulær økonomi i norsk avløpsbransje". Forumet vil være åpent for industri, norske kommuner og andre som jobber med avløp og slamhåndtering og vil legge til rette for kommunikasjon og kompetanseutvikling. Dette vil skje gjennom seminarer, deling av informasjon og ved å gi laboratorie plass og støtte til FoU for sentrale problemstillinger hos brukerne. Dette fagseminaret er en start på dette forumet hvor vi oppsummerer status for mange sentrale aktører og ser på noen ulike veier videre for økt sirkulær økonomi i avløpsbransjen.

PROGRAM

1. Fra forurensning til nyttbare ressurser – en bransje i endring
v/ Petter D. Jenssen (NMBU)
2. P, N, K och S – tilgjengelig, sårbarhet och återvinning från avlopp
v/ Håkan Jönsson (SLU)
3. Gjødsel-fabrikken med nytt plassbesparende biologisk renseanlegg, HIAS, Hamar
v/ Sondre Eikås (HIAS)
4. Gjødsel-fabrikken Minorga, IVAR, Nord Jæren
v/ Leif Ydstebø (IVAR)
5. Den Magiske Fabrikken, VESAR og Lindum, Tønsberg
v/ Ketil Stoknes (Lindum)
6. Nye mål for bærekraft og gjenbruk, VEAS, Oslo
v/ Kirsti Grundnes Berg (VEAS)
7. Bedre ressursutnyttelse i avløpet, Bekkelaget Vann AS, Oslo
v/ Morten Rostad Haugen (Bekkelaget Vann AS)
8. Fra avløp til bioenergi for busser, eksempel fra et renseanlegg
v/ NN
9. Hvordan forbedre avløpsrensing i urbane områder og samtidig oppnå økt gjenbruk av plantenæringssemner, VASYD, Malmø
v/ David Gustavsson (VASYD)

10. Kretsloppsteknikk – eksempler FoU prosjekter ved NTNU/Sintef v/ NN (Sintef)

11. Desentrale urbane løsninger med høy grad av resirkulering – eksempler FoU prosjekter ved NMBU
v/ Arve Heistad (NMBU)

12. Næringsstoffer i kretslopp – Hva foretrekker plantene?
v/ Anne Falk Øgaard (NIBIO)

13. Fra sykehus til kretsloppsboliger i Fredrikstad – EU prosjektet SiEUGreen
v/ Trond Mæhlum (NIBIO)

14. Diskusjon om veiene videre for økt sirkulær økonomi i avløpsbransjen /oppsummering

Miljøgifter i vannforvaltningen

Dato: 4. desember kl. 09:00-16:00

Sted: Miljødirektoratet, Grensesvingen 7, Oslo

Stoffer som er lite nedbrytbare, som hoper seg opp i organismer/næringskjeden og er giftige betegnes ofte som miljøgifter. I vannforskriften inngår en rekke ulike miljøgifter under fastsettingen av den økologiske og kjemiske tilstanden til en vannforekomst. De vannregionspesifikke stoffene vurderes under økologisk tilstand sammen med biologiske og fysisk-kjemiske kvalitetselementer, mens konsentrasjonsmålinger av prioriterte stoffer bestemmer den kjemiske tilstanden. I dette seminaret har vi en praktisk tilnærming til miljøgiftene som inngår i vannforskriften. Vi omtaler klassifiseringssystemet og veiledere hvor stoffene inngår, valg av matriser for de ulike stoffene, eksempler på overvåkingsprogram og funn, kjemiske analyser og feltarbeid.

Opprydding i forurensede sedimenter i norske fjorder. Hva har vi oppnådd?

Dato: 21. januar kl. 09:00-16:00

Sted: NGI - Norges Geotekniske Institutt, Sognsveien 72, Oslo

Det har vært gjennomført flere store oppryddingsaksjoner i forurensede sedimenter langs kysten de siste årene, og flere store prosjekter er på gang. Erfaringer og planer fra gjennomførte prosjekter presenteres og erfaringer belyses.

Tema som planlegges belyst er: Praktisk erfaring med prosjektering, gjennomføring og overvåking. Hvor gode resultater oppnås? Har tiltakene hatt effekt på kostholdsråd og kan man i det heletatt forvente det? Hva er effektene i forhold til tilstand i henhold til vannforskriften, kjemisk og biologisk tilstand? Hva er tilstanden ved skipsverft og spredningen av forurensninger fra disse langs kysten?

Vann- og slambehandling?

Kalk - Filtermaterialer - Vannglass/Silikat - Teknisk utstyr

 48 14 25 57
www.kalk.no

FAGTREFFENE ER GRATIS, MEN VI BER OM PÅMELDING I FORKANT

Deltagelse på seminarer koster kr 1000,- for medlemmer i Norsk vannforening og kr 1300,- for andre. Pris for pensjonister er kr 300,- og studenter deltar gratis. Seminarer som går over to dager har egne priser, se nettsiden. Påmelding til seminarer og fagtreff gjøres på nett under det respektive kurs på www.vannforeningen.no/fagtreff-seminarer

Det vil bli sendt program for hvert enkelt seminar og fagtreff på e-post, ca en måned før seminaret, og programmet legges ut på vår hjemmeside: www.vannforeningen.no
Lik Norsk vannforening på facebook: www.facebook.com/vannforeningen

E-post: post@vannforeningen.no, tlf: 22 94 75 00